

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»

ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻԶՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ Ընտանիքի դերը կրտսեր դպրոցականի դաստիարակության գործընթացում

Լուու մարզ Սվերդլովի միջնակարգ դպրոցի ուսուցչուհի՝

Լուսինե Ասուլյան

Խմբի պատասխանատու՝

Արմեն Ծատուրյան

գիտական աստիճան

մաթ. գիտ. դոկտոր

Ստեփանավան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	3
ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԴԵՐԸ ԿՐՏՍԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ	
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ.....	6
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ.....	16
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.....	17

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը: Ընտանեկան դաստիարակության, ընտանեկան փոխարարությունների և ընդհանրապես ընտանիքի կինոնախնդիրները ներկայումս դարձել են առավել արդիական: Ինչպես մանկավարժների ու հոգեբանների, այնպես էլ ծնողների և, ընդհանրապես, հասարակության կողմից գիտակցվում է, որ առողջ սերնդի դաստիարակության գործում մեծ է ընտանիքի դերը: Ընտանիքը հասարակության սկզբնական բջիջն է: Երեխայի դաստիարակությունը հարկավոր է սկսել ծնվելուս պես, դեռևս օրորոցում: Ավելիև, սխալված չենք լինի, երբ նշենք, որ երեխայի դաստիարակությունը պետք է սկսել դեռևս սաղմնային վիճակում:

Մտնկապարտեզում դաստիարակը սովորեցնում և դաստիարակում է, իսկ հայրն ու մայրը, ապրելով երեխայի հետ, հաղորդակից լինելով բազմաթիվ կենսապայմաններում` երեխաների վրա ներգործելու ավելի լայն հնարավորություն ունեն:

Ընտանեկան դաստիարակության հաջողությունն ապահովող առաջին պայմանը համընթաց ընտանիքի առկայությունն է: Ընտանիքում լավ փոխարարությունների, առողջ մրնույրսի առկայության դեպքում աճում են հանգիստ, հավասարակշիռ, էստիմացիոն ու կենսաբան մարդիկ:

Երեխայի դաստիարակության հարցում մեծ նշանակություն ունեն ծնողների փոխարարությունները երեխաների հետ: Դա բարդ հարց է, որի լուծման ժամանակ առաջնակարգ նշանակություն է ստանում խստության և քննության չափը: Չի կարելի անընդհատ սիրել երեխային, անընդհատ գովասանքի արժանացնել, խրախուսել, կատարել նրա բոլոր պահանջները կամ ընդհակառակը, երեխային անընդհատ պարտավորելի ենթարկել, պատժել և այլն: դրանք բոլորը պետք է լինեն չափավորված ու դուրս չգան անկրթվածության սահմաններից:

Շատ ծնողներ, բայց գիտակցելով երեխայի դաստիարակության ժամանակ իրենց դերը, երբեմն մոռանում են ուսուցման ընթացքում անհրաժեշտ դերի մասին, կամ կարծում են, որ երեխայի ուսուցումը պարտավոր է իրականացնել միայն մանկապարտեզը կամ դպրոցը: Ավտոտանիքի համար ընտրված բեմայի արդիականությունը պայմանավորված է քե՛զիտական և քե՛զիտական գործունեությամբ: Կինեմալ երեխայի սոցիալականացման առաջին օրակը` ընտանիքը մտապես համարվել է երեխայի անձի դաստիարակության կարևոր գործոն: Հայտնի իրողություն է՝ ծնող-երեխա փոխարարությունները, որոնք ձևավորվում են ընտանեկան դաստիարակության ինքնով, կազմում են ընտանիքում հարաբերությունների կարևորագույն և ամբողջական համակարգ: Այդ հարաբերությունները հույժ կարևոր են կրթական դպրոցական անձի ձևավորման, նրա հոգեկանի բարեկատու զարգացման և լիարժեք սոցիալականացման համար: Հետևաբար` ընտանեկան ոչ ճիշտ դաստիարակությունը, դրա գործողությունների ոչ լիարժեք կատարումը կարող է խախտել ծնող-երեխա նորմալ հարաբերությունները` առաջ բերելով էական դժվարություններ երեխայի վարքի և, ընդհանրապես, նրա անձի ձևավորման մեջ:

Վերջին ժամանակներում բավականին սրացել է ծնող-երեխա փոխարարերությունների, ընտանեկան գաստիարակության և կրասեր պարագականի անձի ձևավորման վրա դրանց ունեցած ազդեցության խնդիրը՝ կապված արդի հասարակության գլոբալացման, ներկայիս սոցիալ-տնտեսական, հասարակական-հագաֆական կյանքի, տեղեկատվության հասանելիության ու մեծ հոսքի և այլ գործոնների հետ: Ուստի կարելի է պնդել, որ կրասեր պարագականների ընտանեկան գաստիարակության հիմնախնդիրն արդի հասարակության առջև ծառացած կրասապ խնդիրներից է: Սույն խնդրի ուսումնասիրումն ու հետազոտումն ինչպես սոցիալ-հագերանական, այնպես էլ մանկավարժական ու հասարակական արդիական հիմնախնդիրներից է:

Հետազոտության նպատակը: Մեր հետազոտական աշխատանքի նպատակն է՝ ուսումնասիրել ընտանիքի դերը կրասեր պարագականի գաստիարակության գործընթացում:

Հետազոտության խնդիրները: Հետազոտության նպատակին համելու համար առաջադրվել են հետևյալ խնդիրները՝

· Վերլուծել հիմնախնդրի վերաբերյալ տարբեր տեսական մոտեցումները,

մեկնաբանությունները:

· Լուսաբանել ընտանեկան գաստիարակության դերը կրասեր պարագականի գաստիարակության գործում:

ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԴԵՐԸ ԿՐՏՍԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ

ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Դարեր շարունակ երեխաների դաստիարակությունն իրականացվել է ընտանիքում և ուսումնական հաստատություններում: Սովորաբար երեխաների դաստիարակությունը իրականացվում է ընտանիքի և ուսումնական հաստատությունների համատեղ ջանքերով: Սակայն գիտնականներն այս հարցում տարակարծիք են: Ոմանք առավել նշանակալից են համարում ընտանիքի դերը և ավելի ցածր են գնահատում ուսումնական հաստատությունների դերը: Մի խումբ գիտնականներ ընտանիքը համարում են էգոիզմ սերմանող և դեմ են ընտանեկան դաստիարակությանը: Իսկ մեկ այլ խումբ դաստիարակությունը համարում է ընտանիքի և ուսումնական հաստատությունների գործունեության ամբողջություն:

Երեխայի դաստիարակության և զարգացման վրա անվտիտարիները ներգործություն ունի ընտանիքը, հատկապես ծնողների միմյանց հանդեպ ունեցած սերը: Կարևոր նշանակություն ունի ընտանիքի անդամների միջև ստեղծել պատասխանատվության և հարգանքի զգացում: Բազմաթիվ անվանի հոգեբանների և մանկավարժների հետազոտությունները ցույց տվեցին, որ ընտանիքում տիրող մթնոլորտը, ընտանեկան դաստիարակությունը ու ընտանիքին առնչվող այլ հանգամանքներ երեխայի անձի ձևավորման և նրա անձնային ուղղվածության վրա շատ լուրջ ազդեցություն են թողնում: Ընդ որում՝ որոշ իմաստով հաստատվում է նաև այն վարկածը, որ երեխայի անձի հակասոցիալական ուղղվածությունը նույնպես պայմանավորվում է այն ընտանիքի տիպով, ուր մեծանում է երեխան:

Հոգեբանության և մանկավարժության ասպարեզում չունենալով պահանջվող գիտելիքներ և փորձ՝ երբեմն ծնողները թույլ են տալիս բազմաթիվ սխալներ, որոնք հետագայում կարող են հանգեցնել անցանկալ հետևանքների: Ընտանեկան սովորույթները, մանկավարժական փորձը, ներմընունդը և սերը երեխայի նկատմամբ, ահուշաբան, նրա զարգացման գործընթացը հասկանալու և ղեկավարելու հուսալի գործոններ են:

Ընտանիքն այն օղակն է, ուր իրականացվում է երեխայի անձնավորության ձևավորման բարդ ու պատասխանատու մանկավարժական խնդիրը: Հենց ընտանիքն է դնում այն հիմքը, որի վրա երեխան հետագայում մեծերի օգնությամբ բազմապատկում ու կատարելագործում է իր գիտելիքները, ընդունակություններն ու կարողությունները: Ընտանիքը երեխայի համար մի աշխարհ է, ուր նա սովորում է սիրել, ապրել, ուրախանալ, կարեկցել: Ընտանիքում են արմատավորվում նրա առաջին բարոյական զգացմունքներն ու համագմունքները, համատեղ փոխադասարարությունների առաջին հայլերը: Այդ փորձերն սկսում են երեխայի և նրա ամենամոտ մարդկանց՝ հոր ու մոր առաջին խոսիչներից: Շփումն առետարակ հարստացնում է երեխայի կոնսափորձը, գիտելիքների պաշարը, ձևավորում բարոյական զգացմունքներ, նրա դիրքորոշումը Երջապատող աշխարհի նկատմամբ: Նման պայմաններում երեխայի անձնավորության ձևավորման կարևոր գործոն է ծնողների անձնական օրինակը: Մոռողը երեխայի համար մարդկային փորձի, վարքի, չափանիշների կենդանի կրողն է և բարոյական զգացմունքների ու պատկերացումների արտահայտիչը: Մոռողները պետք է ընդունակ լինեն հասկանալու և հենց իրենց՝ երեխաների ներաշխարհը, կարողաման ստեղծել փոխադարձ սիրո և հարգանքի վրա հիմնված փոխադասարարություններ: Եթե ընտանիքում երեխան գուրկ է ֆիզիկական, ուշադրությունից, խնամից, հոգեկան ջերմությունից, եթե նրան չեն հասկանում, չունի իր առջև դրական կերպարներ, ապա որպես անձնավորություն նա շատ դանդաղ կձևավորի, կյանքում կդառնա անտարբեր ու անըբբանկատ մարդ: Ոչ մի հասարակական դաստիարակչական հաստատություն չի կարող փոխարինել ընտանիքին: Երեխան նախ և առաջ կարիք ունի ծնողական գուրգուրանքի:

Կրտսեր դպրոցական տարիքում արդեն երեխան ունի իր սրտակի տեղը ընտանիքում և ընտանեկան իրական փոխհարաբերություններում: Դա անպայման իր կնիքն է դնում անձնավորության բարոյական հատկանիշների և առանձնահատկությունների ձևավորման վրա: Համերաժխ ընտանիքների, որ ծնողների հասարակական և բարոյական դիրքորոշումն ու գործունեությունը համապատասխանում են մեր հասարակության նպատակներին ու ընդհանուր խնդիրներին, մեծանում են բարի և մարդկային դրական գծերով օժտված երեխաներ: Նրանք պատրաստ են հաշվի նստելու մյուսների պահանջների հետ, ցուցաբերում են պարտքի և պատասխանատվության զգացում, հաճույքով մասնակցում ընտանիքի և մանկապարտեզի ընդհանուր գործերին:

Անհամերաժխ ընտանիքում, ուր չկան ընտանեկան և մանկավարժական ուժերի հիշտ տեղաբաշխում, ընդհանուր պահանջներ, բովանդակալից շփում երեխաների և մեծահասակների միջև, մանկան հետաքրքրությունների նկատմամբ ուսադություն, երեխաները սոցիալապես պասիվ են, չօրվող, չեն մասնակցում ընտանիքի կյանքին և աստիճանաբար հեռանում են ընտանիքի անդամներից: Մեծ դեր ունեն ընտանիքի սոցիալական դիրքորոշումների և արժեքների գնահատման համակարգը, ընտանեկան ավանդույթները: Պակաս կարևոր չեն նաև ծնողների մանկավարժական կրթությունն ու կուլտուրան, ընտանիքում երեխաների կյանքն ու գործունեությունը հիշտ կազմակերպելու հմտությունը: Ընտանեկան դաստիարակության համար կարևոր նշանակություն ունի չափավորությունը. այսինքն երեխային պետք չէ անընդհատ պատժել և պետք էլ չէ անընդհատ երես տալ նրան, կատարել նրա բոլոր պահանջները: Դաստիարակությունը պետք է ուղղված լինի երեխային տաբբեր ուղղություններով զարգացնելուն, նրա մեջ պետք է սերմանվի աշխատասիրության ջիգ: Երեխաներին մանկուց պետք ծանոթացնել հաղորդակցման հմտություններին: Մոռողների անձնական օրինակը մեծ նշանակություն ունի:

Հնտանեկան միջավայր ասելով մենք նկատի ունենք ընտանիքի անդամների փոխհարաբերությունները և սովորությունները, նրանց աշխատանքը և վերաբերմունքը հասարակական կյանքի երևույթների նկատմամբ: Դա երեխայի համար ամենահարգատա միջավայրն է, այստեղ են սկսում զարգանալ նրա ֆիզիկական և հոգեկան ուժերը, այստեղ է նա ստանում առաջին սովորություններն ու ստապատկերները կյանքի վերաբերյալ: Մինչև մանկապարտեզ կամ դպրոց հաճախելը փոքրիկի համար ընտանիքը հանդիսանում է գրեթե միակ հասարակական միջավայրը, ու խորսովում են նրանց առողջության և բնավորության կիմները, ուր զարգանում են նրանց հարցասովորությունը, ուր ձևավորվում են նրանց վարքի որոշ հմտությունները:^[1]

Անհերքելի է, որ երեխաների դաստիարակության գործում կարևոր դեր է խաղում ընտանիքը: Այստեղ ծնողները աշխատում են զարգացնել երեխաների ընդունակությունները, հետևել նրանց առողջությանը և ձևավորել նրանց բարոյական հասկությունները¹:

Հնտանեկան միջավայրի ազդեցությունը երեխայի վրա դրսևորվում է ընտանիքի կյանքի ընդհանուր բնույթով, նրա անդամների օրինակի և խոսքի միջոցներով: Հնտանիքը, որպես հասարակական մի բջիջ առհասարակ կապված է հասարակական կյանքի հետ և օրջապատի բոլոր կարևոր իրադարձությունները իրենց արժագանքն են գտնում այնտեղ: Ծնողների լավատեսությունը, հայրենասիրությունը, նրանց կենսուրախությունը և հասարակական ակաիվությունը ընտանեկան միջավայրը դարձնում են կենսուրախ և հասարակալուրբեն առողջ: Կուրջ հեռահալորյուն ունի նաև ընտանիքի կյանքի կազմակերպվածությունը, որտեղիկ կարգ ու կանոնը, սովորույթները, ավանդույթները, բնակարանի տեսքը նույնպես որոշում է ընտանիքի կյանքի ընդհանուր բնույթը: Եթե ընտանիքում գոյություն ունի որոշ կարգ ու կանոն, բնից արբնոնալու, նախնաճշի, հաճի, ընթրիքի ժամանակ և այլ դարձել է կենցաղ, եթե ստեղծված են որոշ կայուն ավանդույթներ կապված ծննդյան տարեդարձի, տոն և կիրակի օրերին գրոտանքի գնալը, եթե բնակարանը ձևավորված է պարզ, հասեակով, պահվում է միշտ հավաքված և մաքուր` հեռահալուս է ընտանիքի կյանքը կազմակերպված է: Այս ամենը երեխայի մեջ առաջ են բերում կարգապահություն, հետապահություն ընտանիքի նկատմամբ պատվի և սիրո զգացմունք և հակառակը:

[1] Յու. Ա. Ամիրջանյան, Ա. Ա. Սահակյան, «Մանկավարժություն», Երևան 2004թ.

Հնոսանեկան միջավայրի ազդեցության միջոցներից է նաև ընտանիքի անդամների անձնական օրինակը: Վաղուց հայտնի է, որ երեխայի բնությանը հատուկ է ընդօրինակելը: Երեխան մտապես դիտում է իրեն շրջապատող մարդկանց, նրանց գործերը, տեսնում է նրանց վերաբերմունքը մյուս մարդկանց ու երևույթների նկատմամբ և աննկատելիաբեև ընդօրինակում: Սակայն երեխան ընդօրինակում է ոչ միայն դրականը, այլև բացասականը: Երբեմն ծնողները տեսնելով երեխայի այս կամ այն բացասական հատկությունները, մնում են զարմացած, այնինչ դրանց արմատները շատ հաճախ գտնվում են ընտանիքում, ծնողների արարքներում:

Հնոսանեկան միջավայրի ազդեցության միջոց է ընտանիքի անդամների խոսքը: Հնոսանիքում քե կրտսեր, քե ավագ անդամները հաղորդում են իրենց տպավորությունները տեսածի և լսածի վերաբերյալ, պատմում իրենց աշխատանքային գործունեության և շրջապատի կյանքի կարևոր դեպքերի մասին:

Նոսքի օգնությամբ կենտրոնանում են բազմազան հարցեր, ծնողները երեխաներին տալիս են խորհուրդ, բացատրություն:

Հնոսանիքի կարևորությունը երեխայի դաստիարակության հարցում պայմանավորվում է նրանով, որ այնուեղ երեխան գտնվում է իր կյանքի գգալի մասի ընթացքում, և ըստ տևողության՝ ինտուիտուսներից ոչ մեկ չի կարող համեմատվել ընտանիքի հետ: Նրանում ներկայացվում են երեխայի անձի հիմքերը, և դպրոց մուտք գործելիս նա արդեն կիսով չափ ձևավորվել է որպես անհատ:

Հնտանիքը կարող է դառնալ ինչպես դրական, այնպես էլ դաստիարակության բացասական գործոն: Դրական ազդեցությունը երեխայի անձի վրա այն է, որ ոչ-ոք, բացի ընտանիքի անդամներից, չի վերաբերվում երեխային ավելի լավ, չի սիրում նրան այնքան և բավական հազ չի տանում: Հնտանիքը հատուկ սիպի կալեկոսիվն է, որ դաստիարակությունում խոզում է կիմնական, երկարատև և կարևորագույն դեր: Անհանգիստ մայրերի մոտ հաճախ տնում են անհանգիստ երեխաներ և այլն:

Կապված ընտանիքի հատուկ դաստիարակչական դերի հետ, առաջանում է հարց այն մասին, ինչպես անել այնպես, որպեսզի մեծացնել դրական և նվազագույնի հանգեցնել ընտանիքի բացասական ազդեցությունները երեխայի դաստիարակությանը: Դրա համար անհրաժեշտ է հստակ սահմանել ներընտանեկան սցեխալ-հոգեբանական գործոնները, որ ունեն դաստիարակչական նեանակություն:

Գլխավորը մարդու դաստիարակությունում հագեկան միավորման ձեռքբերումն է, երեխայի հետ ծնողների բարոյական կապը:

Հենց ընտանիքում է երեխան ստանում առաջին կենսական վարձը, կատարում է առաջին հետևությունները և սովորում ինչպես վարվել տարբեր իրավիեակներում: Շատ կարևոր է, որպեսզի այն, ինչին մենք սովորեցնում ենք երեխային, ամբողջովել է կրնկրես օրինակներով, որպեսզի նա տեսնի, որ մեծահասակների մոտ քեռերնը չի նույնացվում պրակտիկայի հետ[2]:

Երեխաների կրթության իրականացման գործում մեծ դեր է կատարում ծնող- ուսուցիչ-զպրոց օղակը: Մեր հասարակությանն արժանի ֆազաբացի դաստիարակելու նպատակով պետք է համագործակցեն ծնողները և ուսուցիչները:

Անցել են այն ժամանակները, երբ ծնողը բավարարվում էր առավոտյան երեխային դպրոց բերելով և կեսօրին տուն տանելով: Իսկ թե երեխան ինչպես կրսևորեր իրեն դպրոցում, դիտվում էր միայն որպես ուսուցչի մտահոգության խնդիր: Այլ են կիմա ժամանակները և պահանջները: Այսօրվա սերունդը պետք է ֆայլի ժամանակին համընթաց, լինի բանիմաց, անկախանդ, իմանա ու գիտակցի իր իրավունքներն ու պարտականությունները:

[2] Լ. Վ. Թորգոմյան, «Մտնկավարժության ընդհանուր կիմունքներ», Երևան, 2005:

Առանց ծնողների օգնության և աջակցության հնարավոր չէ լիարժեք արդյունքի հասնել: Ծնողների հետ շփումն օգնում է ուսուցչին՝ տեղյակ լինել, թե ինչ է կատարվել տանը երեխայի հետ, որ այս կամ այն կերպ ազդել է նրա հոգեբանության, վարքի և տրամադրության վրա: Դա ուսուցչին թույլ է տալիս հասկանալ ու օգնել երեխային: Ընդ որում, այդ օգնության կարիքը գգում են ոչ միայն երեխաները, այլև ծնողները: Անհրաժեշտ նրա գիտակցությանը հասցնել, որ իրենք միայնակ չեն, իրենց կողքին են ուսուցիչները, մյուս ծնողները և ընկերները:

Ընտանիքը և դպրոցը դաստիարակության երկու հիմնական հավասարազոր սուբյեկտներ են, որոնք ազդում են երեխայի վրա մանկության և պատանեկության տարիներից: Միայն այս երկու օղակների համագործակության դեպքում է հնարավոր ձևավորել առաջընթացի մեջ բարձր բարոյական սրակներ, ապահովել նրանց աշխատանքային ուսուցումն ու մասնագիտական կողմնորոշումը: Ծնողները պետք է ակտիվ մասնակցեն մանկավարժական գործընթացում: Համագործակցության ընթացքում ծնողները պետք է նկատեն ուսուցիչների կողմից թույլ տված սխալները, և ուսուցիչները՝ ծնողների կազմակերպած ընտանեկան դաստիարակության ընթացքում նկատված սխալները: Սակայն փոխհնազանդությունը պետք է լինի հիմնավորված ու կառուցողական:

Մեղների հետ հիմնական աշխատանքը դպրոցն անցկացնում է ծնողական միավորումների միջոցով, որոնք կրում են տարբեր անվանումներ՝ ծնողական կոմիտեներ, խորհուրդներ: Յուրաքանչյուր միավորում ունի իր կանոնադրությունը, որի մեջ նշված են դաստիարակության գործընթացի հիմնական ուղղությունները, իրավունքներն ու պարտականությունները: Մեղ-դպրոց ավելի անկախանց ու հանելի դարձնելու նպատակով անհրաժեշտ է, որ ծնողն իրեն ազատ ու վստահ զգա: Իսկ ինչպե՞ս հասնել այդպիսի արդյունքի: Դրա համար ուսուցիչն է հանդես գալու առաջարկներով ու նախաձեռնություններով[3]:

Մեղների հետ հիմնական աշխատանքն անցկացվում է ծնողական ժողովների, նստակների, գրույցների, խորհրդատվության, տնային այցելությունների միջոցով:

Ուսուցիչը կապեր հաստատելով առակերտի ընտանիքի հետ՝ լուծում է հետևյալ խնդիրները.

- ձանաչել երեխայի ընտանիքը:
- Ուսումնասիրել երեխայի սոցիալական միջավայրի ազդեցությունը նրա անձի ձևավորման վրա:
- Օգնել ծնողներին՝ ընտանեկան պայմաններում երեխային դաստիարակելու:
- Կազմակերպել ծնողների մանկավարժական իրազեկումը:

Երեխաների մասին հոգալը, նրանց դաստիարակելն ու նախապատրաստելը սոցիալական օգտակար գործունեության /ուսումնական, աշխատանքային, մշակութային-կենցաղային և այլ/ հասարակության կողմից ընտանիքին ներկայացվող հիմնական պահանջներից են: Մեր ապագա հասարակությանը պիտանի, արժանի ֆազաբացի դաստիարակելու հաջողությունը պայմանավորված է ծնողների մանկավարժական կուլտուրայով, նրանց բարոյական բարձր գիտակցությամբ, զգացմունքներով ու վարքով[4]:

Դաստիարակչական ներգործություններն ընտանիքում դրական արդյունքի են հասնում այն ժամանակ, երբ երեխան նախապես հոգեբանորեն տրամադրված է որոշակի գործունեության: Դրա համար կարևոր է ծնողների հեղինակությունը: Ընդ որում՝ երեխաների համար ընդունելի են դառնում ծնողների միայն այն արարքները, որոնք ուժգնորեն ազդում են նրանց զգացմունքների և գիտակցության վրա:

[4] Концепция дошкольного воспитания, Москва. 2000.

Հարկ է նշել, որ դրանք երեխաների վարքագծում անզայնամասն են: Մնացորդի մանկավարժական տակտը, երեխաների հետաքրքրությունների և պահանջների նկատմամբ նրանց ուժադիր վերաբերմունքը նպաստում են հավասարակշռված, հանգիստ վարքով, կենտրոնախ տրամադրությամբ երեխայի ձևավորմանը: Հայտնի է, որ երեխաներն իրենց բնույթով ընդհանուր առմամբ ակտիվ ու գործունյա են: Խիստ կարևոր է, որ այդ ակտիվությունը մեծահասակներն օգտագործեն խելամիտ և նպատակաուղղված ձևով: Անհրաժեշտ է, որ երեխան ընտանիքում ունենա աշխատանքային մշտական հանձնարարություն: Նա սովորելով է ամեն օր պարբերաբար կատարում իր ուժերին համապատասխան սրբակի աշխատանք, օգնում է սեղան բացել և հավաքել, պատրաստել դասերը, դասավորում իր խաղալիքները: Նրա մեջ սովորույթ է մշակվում անհանգստանալ ծնողների, բույրերի, եղբայրների համար: Երեխաներին մեծահասակների աշխատանքային գործունեությանը ծանոթացնելը նպաստում է աշխատանքի և այն իրականացնող մարդու հանդեպ հարգանքի ձևավորմանը: Աշխատանքի նկատմամբ հետաքրքրությունը և դրական վերաբերմունքն անբաղկանելի և կայունանում է այն ժամանակ, երբ երեխան անձամբ մասնակցում է իր ուժերին համապատասխանող սրբակ աշխատանքի, սրբակներում ստացված արդյունքով, գիտակցում դրա նշանակությունն ու օգտակարությունը:

Կարևոր նշանակություն ունի ծնողների՝ հոր և մոր համատեղ մասնակցությունը դաստիարակչական գործընթացին, համագործակցությունը ներընտանեկան կյանքում, փոխադարձ օգնությունը, աշխատանքի արդարացի բաժանումը, հոգեբանամանկավարժական գիտելիքների և գործնական հմտությունների մակարդակը:

Մեր նպատակն է՝ խորհուրդներով օգնել ծնողներին՝ ճանաչելու իրենց և իրենց երեխաներին: Քա կարևոր նախապայման է՝ ընտանիքում երեխայի նպատակաուղղված և համակողմանի դաստիարակչական կազմակերպման համար:

Այսպես.

1. Հասարակության ակտիվ ֆառաֆացիներ գաստիարակելու առումով՝ ընտանիքը պետք է փոխի իր նկարագիրը և ավելի հետևողական ու նպատակային աշխատանք տանի այդ ուղղությամբ: Եթե մինչ այժմ ընտանիքին վնասկան դեր է հատկացվում միայն գաստիարակության հարցի լուծման գործում, ապա այսօր դրան պետք է ավելանա նաև կրթության կազմակերպմանը ևս նրան մասնակից դարձնելու հարցը /երեխային դպրոցի համար նախապատրաստել, ընտանիքում երեխային գրահանաչ դարձնել և այլն/:

2. Ընտանիքում երեխային դպրոցի համար նախապատրաստելու աշխատանքի հիշատակ և արդյունավետ կազմակերպումն էլ ավելի կբարձրացնի ընտանիքի հեղինակությունն ու պատասխանատվությունը առողջ սերնդի կրթության և գաստիարակության գործի նկատմամբ:

3. Երեխային համակողմանիորեն գաստիարակելու նպատակով ծնողները պետք է ունենան համապատասխան նախագիտելիքներ և ընտանիքում երեխայի մտավոր զարգացման անհրաժեշտ մակարդակն ապահովելու համար իմանան պահանջվող չափանիշը, ավյալ տարիքում երեխայի մտավոր կարողությունները, որպեսզի դպրոց մուտք գործող երեխան ունենա գիտելիքների պաշար, հանաչադական հետաքրքրություններ, սովորելու ցանկություն և այլն:

4. Դաստիարակչական ներգործությունը պետք է իրականացվի՝ նկատի ունենալով կոնկրետ պայմանները, կոնկրետ իրողությունը և կոնկրետ երեխային: Ընտանիքի բոլոր երեխաների նկատմամբ միևնույն գաստիարակչական մեթոդի կիրառումը հիշատակելի է:

5. Կարևորվում են ծնող-երեխա փոխհարաբերությունները:

6. Ծնողների իրազեկվածությունը բարձրացնելու նպատակով անհրաժեշտ է կազմակերպել գաստիսություններ ու սեմինարներ՝ երեխաների առողջության, ուսուցման, գաստիարակության, ծնող-երեխա փոխհարաբերությունների վերաբերյալ[5]:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ամփոփելով կրտսեր դպրոցականի դաստիարակության գործընթացում ընտանիքի դերի վերաբերյալ սույն հետազոտական աշխատանքը՝ հանգել ենք հետևյալ եզրակացություններին.

- 1.** Յուրաքանչյուր ընտանիքում օբյեկտիվորեն ներկայացվում է որսռակի, դաստիարակության միանգամայն չգիտակցված համակարգ: Այստեղ նկատի է առնվում նաև դաստիարակության նպատակների հասկացությունը, նրանց խնդիրների ֆորմուլավորումը, և դաստիարակության մեթոդների և միջոցների շատ կամ քիչ նպատակաուղղված կիրառումը, այն հաշվառումը, որ կարելի է և չի կարելի թույլ տալ երեխայի հետ օփումում:
- 2.** Համագործակցությունը, որպես ընտանիքում փոխհարաբերությունների տեսակ, ենթադրում է միջանձնական հարաբերությունների միջնորդավորվածություն ընտանիքում՝ գործունեության ընդհանուր նպատակներով և խնդիրներով, նրա կազմակերպվածությամբ և բարձր բարոյական արժեքներով: Ընտանիքը, որտեղ փոխհարաբերությունների հիմնական տեսակ է համարվում համագործակցությունը, ձեռք է բերում հատուկ որակ, դառնում է զարգացման բարձր մակարդակի խումբ՝ կոլեկտիվ:

3. Ծնողների կողմից իրականացվող դաստիարակությունն ընտանիքում պետք է ունենա մանկավարժական ուղղվածություն: Անհրաժեշտ է հարգանքով վերաբերվել երեխաների հարցերին ու հետաքրքրություններին, խնամք ցուցաբերել նրանց աշխատանքի նկատմամբ, գնահատել ու խրախուսել նրանց նորարարությունն ու նախաձեռնությունը: Ծնողները և ընտանիքի մեծահասակ մյուս անդամները երեխային պետք է դիտեն որպես գործուն անձնավորության և նպաստեն նրա ընդունակությունների զարգացմանը: Հարկավոր է լսել երեխաների դատողությունները, կատարել մտածված ուղղումներ, հավաստալ նրանց ներթափույց հնարավորություններին:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Յու. Ա. Ամիրջանյան, Ա. Ս. Սահակյան, «Մանկավարժություն», Երևան, 2004:
2. Լ. Վ. Թորգոմյան, «Մանկավարժության ընդհանուր հիմունքներ», Երևան, 2005:
3. С. А. Козлова, Т. А. Куликова, Дошкольная педагогика, Москва. 2000.
4. Концепция дошкольного воспитания, Москва. 2000.